

Wydział Nauk o Komunikacji

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

ul. Franciszkańska 1, 31-004 Kraków

Recenzja

dorobku naukowego dra Jacka Wojsława

w procedurze postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego

w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach

Przygotowana recenzja jest odpowiedzią na decyzję Rady Naukowej Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie powołującą mnie w dniu 25 października 2024 roku na podstawie art. 221 ust. 4-5 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.) do komisji habilitacyjnej w roli recenzenta dorobku naukowego dra Jacka Wojsława.

Podstawą źródłową do sporządzenia niniejszej recenzji była przekazana mi dokumentacja, zawierająca wszystkie elementy przewidziane w procedurze habilitacyjnej.

1. Sylwetka biograficzno-naukowa kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego

Przedstawiając sylwetkę kandydata do stopnia doktora habilitowanego warto już na wstępie zaznaczyć, że dr Jacek Wojsław jest z wykształcenia historykiem. Ukończył studia wyższe magisterskie na kierunku historia w zakresie specjalizacji nauczycielskiej i archiwalnej. Uzyskał tytuł magistra na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego, przygotowując pracę dyplomową pt. *Świadomość narodowa Mazurów w okresie międzywojennym*. W dniu 20 kwietnia 2001 r. Rada Naukowa Instytutu Historii Uniwersytetu Gdańskiego nadała mu stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na

podstawie rozprawy doktorskiej *Propaganda masowa jako instrument indoktrynacji społeczeństwa polskiego w latach 1949-1954*, napisanej pod kierunkiem dr hab. Barbary Okoniewskiej, prof. UG.

Niemal od początku swojej drogi zawodowej związany jest jednak z dyscypliną nauki o komunikacji społecznej i mediach. Od 2006 roku, czyli od chwili pojawienia się kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna w ofercie dydaktycznej Uniwersytetu Gdańskiego, do chwili obecnej jest bowiem zatrudniony w Instytucie Mediów, Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej na Wydziale Nauk Społecznych – Zakład Antropologii Obrazu tegoż Uniwersytetu. Przez pewien czas pełnił w nim również funkcję Zastępcy Dyrektora Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa ds. dydaktycznych Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej.

Realizując zadania badawcze i dydaktyczne oraz administracyjne w swojej macierzystej jednostce, kandydat współpracował również z innymi uczelniami:

- 2001 -2007: Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna;
- 2007 -2019: Sopotcka Szkoła Wyższa;
- 2021 -2022: Akademia Marynarki Wojennej;
- 2017 - 2019 i 2023 - 2024: Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku/Uniwersytet MERITO,

o czym wspomina w swoim autoreferacie (s. 4).

2. Ocena osiągnięcia naukowego Habilitanta

Jako główne osiągnięcie naukowe po uzyskaniu stopnia doktora w przewodzie habilitacyjnym, mające stanowić istotny wkład w rozwój dyscypliny, dr Jacek Wojsław wskazał cykl 10 powiązanych tematycznie artykułów, którym nadał tytuł: *Organizacja i funkcjonowanie aparatu propagandowego w Polsce Ludowej*. Całość serii jest jednoautorskim osiągnięciem Habilitanta w języku polskim. Wskazane artykuły ukazały się bądź to w punktowanych czasopismach historycznych (np. *Dzieje Najnowsze*) lub medioznawczych (np. *Zeszyty Prasoznawcze*), bądź też jako rozdziały w pracach zbiorowych. Ich publikacja przypada na lata 2013-2024.

Podjęta przez Habilitanta tematyka, choć odnosi się do przeszłości, stanowi ciągle aktualny problem chęci ograniczania przez aparaty polityczne państw niedemokratycznych, jak pokazują również współczesne przykłady, jednego z podstawowych praw wynikających z godności osoby, którą jest szeroko pojęta wolność słowa, obejmująca m.in. prawo do bycia poinformowanym. Jednocześnie należy również zauważyć, że właściwa –oparta na prawdzie – komunikacja polityczna i medialna, ma oprócz wspomnianego wymiaru indywidualnego również wymiar społeczny. Stanowi bowiem jeden z fundamentów demokratycznego społeczeństwa. Tym samym refleksja nad minionymi czasami i ich niedemokratycznymi praktykami nie jest jedynie opisem przeszłości, ale powinna zmierzać do uwrażliwienia na podobne próby współcześnie i wskazywać działania obronne przed ich powtórzeniem dziś.

Opracowanie wybranego przez dra Wojśława historycznego przypadku zorganizowanego aparatu propagandy, gwałcącego prawo obywateli do bycia prawdziwie poinformowanym i współtworzącego niedemokratyczny porządek w okresie Polski Ludowej, nie było łatwym zadaniem. Stworzony przez stojących na czele centralnych struktur PZPR polityków aparat propagandy był złożoną strukturą, która obejmowała zarówno media, jak i obsługujące je instytucje z formalnymi i nieformalnymi układami zależności personalnych. Dotarcie do rozproszonych źródeł archiwalnych dotyczących działań w obszarze mediów i propagandy oraz ich naukowe opracowanie jest niewątpliwie wartym podkreślenia walorem recenzowanej działalności naukowej Habilitanta, w czym zapewne pomocne było jego historyczne wykształcenie.

Seria recenzowanych artykułów stanowi chronologicznie uporządkowaną i całościową analizę organizacji i funkcjonowania propagandy w okresie Polski Ludowej, uwzględniającą poszczególne jej periody. W swoim autoreferacie Habilitant nakreślił dwa zasadnicze cele swoich badań. Pierwszym z nich jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o sposób zarządzania przez centralny aparat partyjny systemem medialnym i wybranymi jego elementami w Polsce komunistycznej, „kto i w jaki sposób kontrolował media oraz obsługujące je instytucje i tym samym miał decydujący wpływ na przekaz propagandowy w PRL?”. Drugi z celów to „próba odtworzenia instytucjonalnej struktury kierowania mediami i propagandą”. Habilitant jasno określił w autoreferacie również hipotezę badawczą, która brzmi: „Głównym ośrodkiem kierowania polityką propagandową w Polsce Ludowej były wybrane centralne struktury PZPR i stojący na ich czele politycy partii władzy”. Dr Jacek Wojśław sprecyzował w swoim autoreferacie również dwa pomocnicze założenia badawcze, które dotyczyły wybranych przez kierownictwo PZPR rozwiązań organizacyjnych

aparatu partyjnego, kontrolującego środki masowego przekazu i klucza nomenklatury kadr, jako instrumentu budującego lojalność aparatu propagandy wobec przywódców partii (Autoreferat, s. 14). W ocenie recenzenta tak precyzyjne określenie celów, założeń i hipotezy znacząco ułatwiło realizację zadania, jakie postawił sobie Habilitant.

Jak Habilitant w autoreferacie wskazuje: odwołuje się w swoich badaniach systemu medialnego i propagandy PRL m.in. do opracowanej przez Harolda Lasswella empiryczno-funkcjonalnej metodologii. Taki wybór jest w pełni uzasadniony. Podobnie zresztą jak i wykorzystanie pochodzących z historii, a użyte przez Habilitanta, metody opisu i krytycznej analizy zachowanych źródeł historycznych dotyczących badanego problemu propagandy PRL. Metody historyczne, choć oczywiście niewystarczające, są konieczne w prowadzeniu badań lokujących się w subdyscyplinie historii mediów. Wybór i właściwe zastosowanie przez Habilitanta narzędzi i technik badawczych, literatury o profilu medioznawczym, do której Autor odwołuje się w swoich badaniach (np. M. Kafla, T. Mielczarka, W. Pisarka i innych), kompetencje w zakresie kwerendy, znajomość szerokiego kontekstu historycznego, przełożyły się na ostateczny efekt prowadzonych badań i w ocenie recenzenta ich istotny wkład w rozwój dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach.

Zestawienie przez Habilitanta tych właśnie artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych, obejmujących łącznie ponad 220 stron, jest w pełni uzasadnione. Każdy z wybranych tekstów odnosi się bowiem bezpośrednio do partyjnej propagandy w okresie PRL. Należy jednak zauważyć, że choć w serii artykułów uwzględniony jest cały okres trwania komunizmu w Polsce, to jednak widać nierównomierność w opracowaniu poszczególnych jego etapów. W pierwszych czterech artykułach dr Jacek Wojśław analizuje trzydzieści lat organizacji i funkcjonowania aparatu propagandy w latach 1948-1978, wskazując przy tym słusznie specyfikę poszczególnych okresów. Kolejnych pięć tekstów dotyczy natomiast jedynie trzech lat okresu przemian: 1980-1983. Dysproporcja ta związana jest zapewne z dynamiką zdarzeń charakteryzującą lata 1980-1983 i ich znaczeniem dla współczesnej Polski. Ostatni ze wskazanych artykułów odnosi się do stanu badań nad centralnymi strukturami PZPR nadzorującymi politykę propagandową w całym okresie Polski Ludowej.

W otwierającym wskazany cykl artykułów (*Organizacja i funkcjonowanie nadzoru nad „pionem propagandowym” w centralnych strukturach PZPR w latach 1948-1956, 2024 r.*) tekście Habilitant rozpoczyna swoje analizy od opracowania sposobu funkcjonowania nadzoru nad „pionem propagandowym” początkowego okresu PRL i rządów jej dwóch pierwszych sekretarzy KC PZPR – Bolesława Bieruta i Edwarda Ochaba (1948-1956). W

 4

swoich analizach wykazuje, że od początku zasadniczym instrumentem nadzoru była prowadzona przez kierownictwo PZPR polityka kadrowa. Jak słusznie zaznacza Habilitant, funkcjonariusze partyjni, którym podlegała prasa, byli „swoistą awangardą centralnego aparatu partyjnego”, co świadczyło o znaczeniu dla partii działalności propagandowej „frontu ideologicznego”, jednak ich samodzielność była znacząco ograniczona przez ściśle kierownictwo PZPR. Tym samym można stwierdzić, że już w pierwszym tekście dr Jacek Wojsław weryfikuje pozytywnie postawioną przez siebie w autoreferacie hipotezę badawczą, co w kolejnych artykułach będzie niejednokrotnie znajdowało swoje potwierdzenie. Biorąc pod uwagę fakt, że tekst ten – choć pierwszy w cyklu – jest ostatnim wydanym, można go częściowo traktować jako podsumowanie prowadzonych przez lata badań.

Ciekawym poznawczo jest drugi z artykułów (*Kierownictwo partyjne wobec prasy w Polsce w latach kulminacji stalinizmu (1949-1953): Polityka personalna, decyzje organizacyjne i „nastawienie” tematyczne*), w którym Habilitant, nakreślając również zmiany personalne w badanym okresie i ich źródła, skupia się przede wszystkim na (re)organizacji systemu medialnego w czasie tytułowej kulminacji stalinizmu. Ukazuje jasno cele przyświecające w tym okresie partii, do których zalicza w pierwszej kolejności konsolidację prasy wokół powołanej Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa”, a przez to uzyskanie silniejszej kontroli nad nią oraz wzrost czytelnictwa partyjnej prasy, mającej przyjąć rolę „organizatora życia”. W artykule tym Autor wskazuje również na dostrzegane przez partię problemy związane z jakością tworzonych treści i potrzebę stworzenia systemu szkolenia zawodowego dla dziennikarzy. Wskazuje również na znaczenie organizowanych przez aparat partyjny seminariów i narad mających na celu tzw. nastawianie dziennikarzy na to, jakie tematy, w jakim czasie i w jakiej formie należy przedstawiać.

Najważniejszą częścią tworzonego w PRL systemu nadzoru nad frontem ideologicznym było Biuro Prasy KC PZPR, któremu Habilitant poświęcił trzeci z artykułów (*Biuro Prasy KC PZPR (1956-1972)*). Również w tym przypadku autor skrupulatnie opisał układ personalny analizowanej instytucji i powiązań z władzami centralnymi partii wpływającymi na funkcjonowanie mediów tego okresu oraz prowadzoną przez nie politykę informacyjno-propagandową. Nakreślił szczegółowo strukturę i podział obowiązków poszczególnych pracowników, opisując przy tym zależności i powiązania poszczególnych aktorów i frakcji. Wskazał również cel istnienia Biura Prasy jako „instytucji zajmującej się inspiracją i kontrolą wykonania uchwał i zaleceń KC w zakresie bieżącej i długofalowej pracy propagandowo-wychowawczej prasy, radia i telewizji”.

Ostatni z artykułów dotyczących okresu przed burzliwym czasem przemian początku lat 80. jest niejako kontynuacją artykułu (*Nadzór nad mediami sprawowany przez władze PZPR w latach 1970-1975*) z uwzględnieniem następującego przedziału czasowego z tym rozróżnieniem, że skupia się mniej na personaliach, a bardziej na strukturze i zastąpieniu Biura Prasy KC PZPR przez Wydział Propagandy, Prasy i Wydawnictw KC PZPR w 1971 r., który po kolejnych zmianach strukturalnych przerodził się w dwa wydziały: Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej oraz Wydział Prasy, Radia i Telewizji mające odpowiednio opracować strategię i czuwać nad realizacją nowego stylu komunikowania politycznego znanego pod nazwą „propaganda sukcesu”. W artykule tym dr Jacek Wojsław opisuje zmiany w strategii informacyjnej: powołanie rzecznika rządu, spotkania członków aparatu partyjnego z mediami, wystąpienia działaczy kierownictwa partii oraz rządu przed kamerami i mikrofonami radiowymi. Wskazuje również zasady obowiązujące media centralne, takie jak: brak możliwości krytyki prowadzenia polityki przez władze wyższego niż powiatowy aparat partyjny z wyjątkiem „Trybuny Ludu”, która mogła po wcześniejszym zatwierdzeniu tekstu krytykować również szczebel wojewódzki, czy zakaz polemiki z opiniami zamieszczonymi w „Trybunie Ludu” i „Nowych Drogach”, będących organami prasowymi KC PZPR. Podsumowując można stwierdzić, że w przedstawionych w tej grupie artykułach Habilitant klarownie przedstawił działania zmierzające do przejęcia przez aparat partyjny kontroli nad systemem medialnym w Polsce badanego okresu, jak również przyświecające temu działaniu cele. Wskazał również podstawowe narzędzie tych działań, jakim była polityka kadrowa. Tym samym Habilitant odpowiedział na postawione w autoreferacie pytania (s. 14): kto, w jakim celu, jakimi metodami kontrolował system medialny i przekaz propagandowy w PRL.

Druga grupa artykułów dotyczy burzliwego czasu przemian od fali strajków w 1980 roku do stanu wojennego włącznie, czyli lat 1980-1983. Szczególnie warty podkreślenia jest w tej grupie pierwszy, a w całym recenzowanym cyklu piąty artykuł (*Polityka informacyjna PZPR w obliczu strajków sierpniowych 1980 r.*). Autor skupia się w nim na kryzysie roku 1980 i wskazuje na zmiany, jakie zaszły w polityce informacyjnej i propagandowej rządu. Pokazuje błędy oraz krytykę podejmowanych działań. Wskazuje na wykorzystanie mediów centralnych, regionalnych, a nawet lokalnych do łagodzenia napięć społecznych i przywracania porządku m.in. poprzez minimalizowanie rangi wydarzeń sierpniowych. Relacjonuje zasadniczo na podstawie materiałów źródłowych, jak przebiegała reakcja władz partyjnych na zamieszki i próba medialnego zarządzania trwającym kryzysem. Autor dokumentuje zależność rządzących członków KC PZPR od towarzyszy radzieckich,

chaotyczność podejmowanych przez nich działań, brak zgody co do sposobu komunikacji oraz charakteru treści przekazu. Habilitant zwraca uwagę w artykule również, że chcąc przywrócić spójność i synchronizację działań mediów i ich podporządkowania partii, tradycyjnie już powołano nowe ciało - „zespół propagandowy KC” i przygotowano dokumenty prezentujące nową doktrynę medialną. Jak dr Jacek Wojsław zauważa, również i w tym okresie dokonano zmian personalnych, które miały rozpocząć proces odnowy i lepszej kontroli mediów. Autor przygotował w artykule również syntetyczny katalog działań, które zostały wykorzystane przez media zależne od partii w okresie przełomu, mianowicie: tabuizacja i marginalizacja problemu oraz „propaganda zagrożenia”.

Niewątpliwie ważnym elementem propagandy w czasach PRL był aparat cenzury, któremu poświęcił Habilitant kolejny artykuł (*Miejsce cenzury w ocenach aparatu partyjnego w okresie politycznej konfrontacji lat 1980-1981*). Doktor Jacek Wojsław dokonał w nim analizy działalności cenzury przed rokiem 1980 oraz zmian w aparacie w czasie przesilenia. Jak wskazuje Autor, w okresie przejściowym pracownikom brakowało jasnych wytycznych do ich działań, co budziło ich obawy. Proces erozji cenzury instytucjonalnej był wywołany oczekiwaniami i działaniami opozycji. Aparat partyjny nie chcąc się zgodzić na zniesienie cenzury, rozpoczął prace nad nową ustawą o cenzurze, która zapewniłaby dalsze funkcjonowanie cenzury pod kontrolą partii. Ostatecznie 31 lipca 1981 sejm przyjął kompromisową ustawę. Jak słusznie zauważa jednak Habilitant, urząd cenzorski stracił swoją moc, gdyż odrzucane przez cenzurę teksty ukazywały się w drugim obiegu.

Artykuł siódmy poświęcił Habilitant problemowi monopolizacji rynku medialnego w PRL przez partię i kluczowej instytucji w tym kontekście, jaką była Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa-Książka-Ruch” (*RSW „Prasa-Książka-Ruch” narzędziem polityki informacyjnej kierownictwa PZPR w latach 1980-1981*). Jak zauważa w swoim artykule dr Jacek Wojsław, już w 1947 roku W. Gomułka zlecił powołanie centralnego wydawnictwa w celu konsolidacji wydawnictw prasowych i drukarni wojewódzkich komitetów partyjnych oraz „prowadzenie działalności wydawniczej, oświatowej i propagandowej w duchu marksistowskim”. W latach 70. E. Gierek dokonał zmian w szeroko rozumianej polityce informacyjnej i organizacji rynku prasowo-wydawniczego, powołując tytułową RSW „Prasa-Książka-Ruch”, łączącą trzy najważniejsze podmioty działające na rynku i tym samym tworząc z niego główne narzędzie monopolizacji rynku prasy w PRL. Od samego początku RSW „Prasa-Książka-Ruch”, podobnie jak aparat cenzury, podlegało politycznie bezpośrednio władzom partii. Ten stan rzeczy chciano zachować również w okresie przemian.

Pojawiły się w tym czasie jednak duże problemy związane z brakiem papieru, niezadowoleniem pracowników wynikającym m.in. z niskich zarobków, czy nieuregulowanym rynkiem prasy. Głównym problemem dla władz RSW stało się przetrwanie spółdzielni zagrożone powyższymi problemami. Na dalszy plan zeszła indoktrynacja dziennikarzy, a zachowanie właściwej linii programowej odbywało się poprzez naciski finansowe, wyszukiwanie i promowanie osób lojalnych partii. Okres przed wprowadzeniem stanu wojennego był szczególnie ważny dla RSW, która miała budować negatywny wizerunek członków opozycji, ukazując ich jako „ekstremistów” i „burzycieli porządku publicznego”. Jak zauważa Habilitant, niesubordynacja redaktorów naczelnych wydawanych pism wiązała się tradycyjnie z roszadami personalnymi. Do końca okresu karnawału „solidarności” zarówno władze partyjne, jak i władze RSW, były przekonane o konieczności zachowania monopolu na rynku przez spółdzielnię i kształtowaniu przez nią świadomości socjalistycznej, socjalistycznych postaw i wzorców.

Artykuł ósmy dotyczy Stefana Olszowskiego, formalnego lidera tzw. „frontu walki ideologicznej”, nadzorującego prace pionu propagandowego w okresie karnawału „solidarności” i pierwszych miesięcy stanu wojennego (*Stefan Olszowski głównym nadzorcą partyjnej propagandy w latach 1980-1982*). Jak dowodzi dr Wojśław, kryzys polityki informacyjnej w 1980 r. prowadzi do zmian personalnych. Stefan Olszowski zostaje koordynatorem partyjnej polityki propagandowej i jednocześnie szefem RSW, najważniejszego statutowego organu, mającego monopolistyczny charakter koncernu wydawniczego prasy. Tytułowy bohater jest ściśle związany z kierownictwem sowieckim i ma ambicje, by zostać I sekretarzem, co w przeszłości przysporzyło mu wielu przeciwników w strukturach partyjnych i skutkowało odsunięciem na pewien czas z głównego nurtu. Największym jego krytykiem był M. Rakowski. W artykule znajdziemy główne założenia taktyczne propagandy komunistycznej tego okresu, jak również informacje na temat relacji personalnych wiodących osób tego okresu, konstruujących politykę informacyjną i propagandową.

Treścią ostatniego z tej grupy artykułu jest funkcjonowanie Ośrodka Badań Prasoznawczych w Krakowie (*Obraz działalności Ośrodka Badań Prasoznawczych w Krakowie w dokumentach RSW w latach politycznych przełomów (1980-1983)*). Autor, dokonując analizy materiałów źródłowych, dokumentuje wpływ władzy partyjnej na jego działania i podejmowane tematy badań. Stało się to możliwe, gdyż Ośrodek Badań był nieposiadającą własnej osobowości prawnej częścią organizacyjną RSW „Prasa-Książka-

Ruch". Jak zauważa Habilitant, dzięki temu można pośrednio zauważyć, co interesowało kierownictwo PZPR w kontekście prowadzonej przez partię działalności informacyjnej i propagandowej.

Artykuł dziesiąty recenzowanego cyklu to *Stan badań nad centralnymi strukturami PZPR nadzorującymi politykę propagandową w Polsce Ludowej: nowe ustalenia i luki badawcze*. Habilitant słusznie zauważa w nim, że, pomimo iż istnieje wiele publikacji na ten temat, nie powstała dotychczas monografia dotycząca centralnego aparatu PZPR kontrolującego tworzenie, przepływ i rozpowszechnianie treści kierowanych do masowego odbiorcy. Luka dotyczy również biografii działaczy zajmujących się nadzorem nad propagandą obejmujących I sekretarzy PZPR, którzy żywo interesowali się problematyką propagandy oraz funkcjonariuszy sprawujących kontrolę z poziomu Biura Politycznego i Sekretariatu KC PZPR.

Podsumowując szczegółowy opis wskazanego przez Habilitanta do oceny cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych pt.: „Organizacja i funkcjonowanie aparatu propagandowego w Polsce Ludowej” można stwierdzić, że poruszana w nich problematyka mieści się w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach. Dorobek dra Jacka Wojsława jest w swej istocie medioznawczy, ale ma też charakter interdyscyplinarny. Nie powinno to jednak dziwić. Biorąc pod uwagę specyfikę badanego przedmiotu, nie można bowiem uciec od odwołań do zagadnień i metod badawczych specyficznych dla historii. Jednocześnie warto zauważyć, że to właśnie bazowanie w prowadzonych badaniach na bogatych źródłach archiwalnych, poprzedzone ich wnikliwą kwerendą, stanowi zasadniczą wartość oraz nowatorstwo prowadzonych i przedstawionych do oceny badań. W tym miejscu należy również zauważyć, że, choć dr Jacek Wojsław dba o pozostanie w dyscyplinie, nie ustrzegł się w ocenie recenzenta drobnych mankamentów. Przy opracowaniu niektórych tematów, szczególnie w początkowych artykułach, można odnieść wrażenie, że autor zbyt mocno ogranicza się do kronikarskiego przedstawienia problemu. Brak jest w nich wnikliwych analiz medioznawczych poruszanych problemów. Niedosyt pozostawia również fakt, że szczególnie w tekstach odnoszących się do okresu przełomu lat 80., brak jest powiązania ówczesnych zdarzeń z teraźniejszością i ukazania roli, jaką te burzliwe czasy odegrały w kształtowaniu idei wolności słowa i rynku medialnego w Polsce w następnych latach.

Wskazane uwagi krytyczne nie zmieniają jednak faktu, że recenzowany cykl powiązanych artykułów mieści się w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach. Konkludując,

należy zauważyć, że poprawność sformułowania pytań badawczych, zastosowane metody badawcze, właściwy dobór źródeł oraz literatury przedmiotu pozwoliły Habilitantowi na znalezienie odpowiedzi na zawarte w autoreferacie pytania badawcze i weryfikację hipotezy badawczej. Pomimo to w ocenie recenzenta warto jednak zastanowić się nad przygotowaniem monografii, która dałaby możliwość dopracowania struktury i wypełnienie istniejących luk badawczych. Szczególnie, że Habilitant często w swoich artykułach zwraca słusznie uwagę na brak całościowego opracowania podejmowanych przez niego zagadnień, jak również, że przygotowane przez niego opracowania są w wielu podjętych aspektach przyczynkiem do dalszych badań (np. Artykuły: 3,5,7,9).

3. Ocena pozostałej aktywności naukowej

Poza wskazanym cyklem artykułów Habilitant ma w swoim dorobku naukowym jedną monografię (na podstawie rozprawy doktorskiej), dwie redakcje naukowe, trzynaście artykułów w czasopismach naukowych i dwadzieścia cztery rozdziały w pracach zbiorowych, co w ujęciu ilościowym można uznać za znaczny dorobek. Wszystkie publikacje dotyczą szeroko pojętej problematyki funkcjonowania i organizacji wybranych elementów systemu medialnego w Polsce komunistycznej i grupują się, jak zaznacza Habilitant w autoreferacie (ss. 21-27), w trzech następujących obszarach badawczych: kampanie propagandowe w Polsce Ludowej, dziennikarze i media regionu gdańskiego w PRL, komunikowanie polityczne i publiczne w kontekście propagandowych zagrożeń. Podobnie jak cykl artykułów również i ten dorobek prowadzonych przez Habilitanta badań naukowych sytuuje się na pograniczu nauk o komunikacji społecznej i mediach oraz historii. Większość z opublikowanych pozycji została przygotowana przez dra Jacka Wojsława samodzielnie. Zdecydowana większość z nich (z wyjątkiem dwóch) jest w języku polskim. Habilitant nie ma w swoim dorobku publikacji zagranicznych.

Jeśli chodzi o wartą podkreślenia pozostałą działalność naukową to Habilitant wykazał w autoreferacie współpracę przy dwóch międzynarodowych projektach. Pierwszy z nich to międzynarodowa konferencja - The NECS (European Network for Cinema and Media Studies) 2019 Conference - Structures and Voices. Storytelling in Post-Digital Times, której głównymi organizatorami byli reprezentujące Uniwersytet Gdański: kierunek Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna (w ramach Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa UG)

oraz Instytut Badań nad Kulturą. Drugi z nich to projekt „Etyka mediów jako gwarancja bezpieczeństwa człowieka. Zagrożenia i wyzwania w krajach Trójmorza (Media Ethics as a Guarantee of Human Security. Threats and Challenges in the Three Seas Countries)” realizowany przez Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, w ramach ministerialnego programu „Doskonała Nauka”, w którym Habilitant był zaangażowany jako członek komitetu konsultacyjno-ekspertyzowego.

Habilitant odbył również dwa staże naukowe: w Instytucie Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz w Instytucie Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. W latach 2008-2024 czynnie uczestniczył w ponad pięćdziesięciu konferencjach naukowych o charakterze międzynarodowym i ogólnopolskim.

4. Osiągnięcia dydaktyczne i popularyzujące naukę

Doktor Jacek Wojsław jest zatrudniony w Instytucie Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego, w którym pełnił funkcję Zastępcy Dyrektora ds. dydaktycznych Dziennikarstwa i komunikacji społecznej. Pełniona funkcja wymagała ciągłego zaangażowania w jakość kształcenia. Jednocześnie prowadzi Habilitant przygotowane przez siebie zajęcia dydaktyczne związane z zainteresowaniami badawczymi, wśród których warto wymienić: „*teoria propagandy*”, „*aparatus propagandy w Polsce Ludowej: instytucje i ludzie*”, „*od Hitlera do Putina – propagandowe schematy komunikacyjne*” czy „*funkcjonowanie komunistycznych mass mediów w okresie karnawału Solidarności*”. O jakości prowadzonych przez Habilitanta zajęć dydaktycznych może świadczyć fakt, że w 2021 roku za szczególne osiągnięcia dydaktyczne został wyróżniony przez studentów Uniwersytetu Gdańskiego nagrodą „Nauczyciela Roku” im. Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza.

W okresie zatrudnienia Habilitant wypromował na kierunku Dziennikarstwo i komunikacja społeczna ok. 80 licencjatów i 40 magistrów.

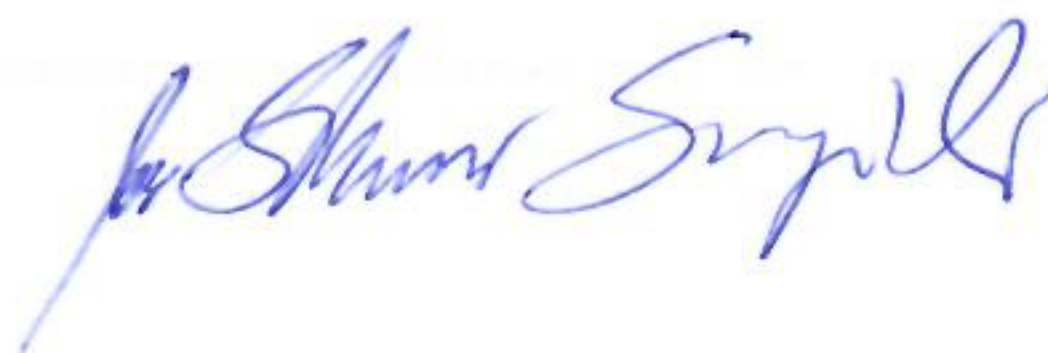
Doktor Jacek Wojsław prowadzi również działalność popularyzatorską nauki. Prowadzi coroczne akcje informacyjne dla uczniów i nauczycieli szkół ponadpodstawowych mające na celu ich zainteresowanie tematyką mediów. Prowadzi również zajęcia na Gdańskim

Uniwersytecie Trzeciego Wieku, jak również lekcje otwarte podczas Bałtyckiego Festiwalu Nauki, jak i Dni Otwartych Uniwersytetu Gdańskiego.

Uwzględniając całokształt działalności naukowej doktora Jacka Wojsława, stwierdzam, że prowadzone przez niego badania mieszczą się w dyscyplinie nauk o komunikacji społecznej i mediach i wnoszą do niej istotny wkład. Tym samym kandydat do stopnia doktora habilitowanego spełnia wymogi stawiane w artykule 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Wnioskuje zatem o dopuszczenie doktora Jacka Wojsława do kolokwium habilitacyjnego w zakresie dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Prof. Stanisław Szypuła', is centered on the page.

dr hab. Sławomir Soczyński, prof. UPJPII

Kraków, 28.12.2024 r.

Wydział Nauk o Komunikacji

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

ul. Franciszkańska 1, 31-004 Kraków

Opinia

w procedurze postępowania

o nadanie stopnia doktora habilitowanego dra Jacka Wojsława

w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach

Uwzględniając całokształt działalności naukowej doktora Jacka Wojsława, stwierdzam, że prowadzone przez niego badania mieszczą się w dyscyplinie nauk o komunikacji społecznej i mediach i wnoszą do niej istotny wkład. Recenzowany cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych pt.: „Organizacja i funkcjonowanie aparatu propagandowego w Polsce Ludowej” porusza ciekawe medioznawcze kwestie badawcze odnoszące się do funkcjonowania propagandy w Polsce Ludowej, będącej sposobem sprawowania przez partię polityczną władzy w państwie niedemokratycznym. Zawarte w nich wyniki badań są oryginalne i mają niewątpliwy wkład w rozwój dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach. Wartość naukową stanowią również pozostałe osiągnięcia Habilitanta na polu badawczym, dydaktycznym, organizacyjnym i popularyzatorskim naukę. Tym samym kandydat do stopnia doktora habilitowanego spełnia wymogi stawiane w artykule 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Opiniuję zatem pozytywnie dorobek dra Jacka Wojsława i wnioskuję o dopuszczenie doktora Jacka Wojsława do kolokwium habilitacyjnego w zakresie dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach.

